NECESITATEA PREVENIRII ȘI CONTROLULUI AGRESIVITĂȚII ȘI VIOLENȚEI ȘCOLARE

Corina BALAN
CZU: 316.624-053.6 + 159.922.7 *corinabalan969@yahoo.com*

Introducere. Violenţa şcolară este un fenomen extrem de complex, cu o determinare multiplă: personală, familială, socială, şcolară şi culturală. Ea se prezintă ca un ansamblu specific de forme de violenţă care se condiţionează reciproc şi au o dinamică specifică: violenţa importată din afara şcolii, dar şi violenţa generată de sistemul şcolar; violenţa adulţilor împotriva elevilor, dar şi violenţa elevilor împotriva profesorilor. Violența școlară a devenit prioritară pentru unele instituții specializate și pentru unele organizații neguvernamentale, sensibilizate de amploarea de necontestat pe care acest fenomen a căpătat-o, chiar în absența unor statistici riguroase și comparabile, la diferite nivele de globalizare. Diversitatea formelor de violență ușoară sau moderată, dar și unele evenimente tragice, aduse la cunoștința publicului, reprezintă expresia vizibilă a unui stil de relaționare și a unui comportament social care valorizează pozitiv violența, în detrimentul unor strategii de gestionare și rezolvare a conflictelor.

Abordarea științifică a problemei. Violența în cadrul școlii are consecințe grave asupra tuturor elevilor implicați, aflați în posturi diferite, victime și agresori. Aceste efecte se resimt la nivelul mai multor planuri: psihologic (scăderea stimei de sine, anxietate sau depresie), fizic (migrene sau atacuri de panică) și școlar (absenteism și scăderea notelor) [1, p. 177]. De multe ori, aria de reflectare a acestor efecte este mult mai largă, dacă avem în vedere faptul că unii elevi, care nu au participat în mod direct la incidentele violente, au declarat că sunt afectați de acestea. În cele din urmă, aceste consecințe negative se răsfrâng asupra atmosferei generale din școală, care devine una sumbră și în care predomină teama, în locul unui mediu protector. Acest fapt schimbă prioritățile elevilor, din planul concentrării pe studiu, în planul preocupării pentru propria siguranță.

Prevenirea este metoda cea mai indicată în ceea ce privește fenomenul violenței școlare, deoarece permite identificarea din timp a

elevilor cu probleme și intervenția asupra acestora înainte ca anumite incidente de o oarecare amploare să izbucnească [1]. Numeroase cercetări au arătat că există semne timpurii ale agresivității care prezic comportamente violente ulterioare [2], iar constatările formulate ca urmare a acestor studii au condus la elaborarea unor programe eficiente de prevenire a violenței școlare prin instruirea eficientă a factorilor implicați în mod direct în recunoașterea semnelor timpurii ale comportamentelor agresive.

Fenomenul violenței școlare trebuie analizat din perspectiva apariției lui, a actorilor implicați și efectelor generate. A gândi strategii și proiecte de prevenire a violenței școlare înseamnă a ține seama de toți factorii (sociali, familiali, școlari, de personalitate) ce pot determina comportamentul violent al elevilor [3, p.269]. Școala este spațiul unde elevii se instruiesc, învață, promovează modele, valori, stabilesc relații, se dezvoltă cognitiv, afectiv și moral. Școala este un mediu în care se transmit valori pozitive, dar poate reprezenta și un cadru instituțional care contribuie la dezvoltarea conflictelor. A lupta contra violențelor școlare înseamnă a ameliora calitatea relațiilor și a comunicării între toate persoanele angrenate în sistemul educațional [4, p. 131] și acest fapt în condițiile în care sursele violențelor se găsesc, atât în exteriorul școlii, cât, mai ales, în mediul școlar.

Sursele de violenţă asociate şcolii provin şi din:

- neadaptarea practicilor pedagogice la nevoile şi specificul noilor generaţii;
- imobilismul la care sunt supuşi elevii în timpul orelor de curs;
- preponderenţa comunicării profesorilor pe axa profesor-elev şi subordonarea elevilor faţă de profesori;
- atitudinea de ignorare sau de dispreţ a profesorilor faţă de elevi;
- abuzul de măsuri disciplinare, sancţiuni inegale sau pedepse [5].

Prin structura ei organizatorică, școala poate determina frustrări ale elevilor care, la rândul lor, pot reprezenta puncte de plecare pentru comportamente agresive şi violente. Necesitatea formării deprinderilor de prevenire și gestionare a situațiilor de violență școlară, atât la elevi, cât și la profesori și a dezvoltării unor strategii de management la nivelul instituției școlare a fost subliniată în literatura de specialitate

de rezultatele multor cercetări. Vettenburg și Huybregts (2003) au arătat că anumite caracteristici și abilități ale profesorilor contribuie la diminuarea violenței în școală.

Fiecare situație de manifestare a agresivității și violenței școlare este unică din punctul de vedere al cauzelor și al formelor de manifestare, școlii revenindu-i misiunea de a angaja toți actorii praxisului educațional în conceperea și implementarea unor programe eficiente de prevenire a violenței școlare și în diseminarea de materiale și informații. Având la dispoziție o gamă largă de acțiuni de intervenție, „e mult mai ușor să alegi ce se potrivește mai bine dintr-o serie de posibilități decât să procedezi la întâmplare prin tatonări succesive, aplicând regulile învățării prin încercare și eroare” [3, p.277]. Preocuparea pentru menținerea ordinii și pentru prevenirea și contracararea comportamentelor perturbatoare ale elevilor este primul pas spre diminuarea violenței [6, p.156]. Prevenția şi intervenţia în cazul violenţei şcolare, ca demersuri specifice, trebuie să realizeze două obiective, corelate între ele: pe de o parte, eliminarea sau diminuarea cauzelor şi condiţiilor ce generează conduitele violente, iar pe de altă parte, resocializarea, recuperarea morală şi socială a actorilor implicaţi.

Concluzii. Şcolii îi revine o responsabilitate majoră în educarea şi formarea la elevi a atitudinilor şi comportamentelor neagresive. Asumarea cu responsabilitate şi seriozitate de către şcoală a îndrumării, din punct de vedere educativ a elevilor, presupune confruntarea cadrelor didactice cu problemele cotidiene ale comportamentelor agresive şi violente ale copiilor, generate de cauze concrete, precum: anturaj, familii dezorganizate, carenţe educaţionale, lipsa stimei de sine. Cu toate acestea, şcoala nu poate face faţă tuturor variabilelor ce pot interveni, astfel se impune conjugarea eforturilor unor factori educativi, precum: familie, şcoală, comunitate, mass-media.

Educaţia în şcoală trebuie să vizeze ansamblul personalităţii elevului, urmărind să-i formeze nu numai orizontul cultural, ci şi cel afectiv, emoţional, volitiv, atitudinal, să-i susţină eforturile, să-i lărgească interesele, să-i determine progresiv orientarea şi să-i optimizeze procesul de socializare.

***Referinţe*:**

1. PASCAL, Emilia. Prevenirea și controlul violenței școlare. În: CURELARU, M. (coord.). *Violența în școală. Repere pentru analiză și intervenție*. Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, pp. 175-194.
2. OLWEUS, D. Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. In: *Current Directions in Psychological Science*,1995, vol. 4 (6), pp. 196-200.
3. SĂLĂVĂSTRU, D. *Psihologia educației*. Iași: Polirom, 2004. 288 p.
4. DARDEL JAOUADI, F. (2000). Analyser et gérer les violences. In: DOUDIN, P.A., ERKOHEN-MARKŨS, M. *Violences à l'école. Fatalité ou défi.* Bruxelles: De Bock & Larcier S.A., pp. 129-145.
5. NEAMȚU, Cristina. *Devianța școlară. Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportamen.* Iași: Polirom, 2003. 424 p.
6. CURELARU, Versavia. Managementul disciplinei și violența școlară. În: CURELARU, M. (coord.). *Violența în școală. Repere pentru analiză și intervenție*. Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, pp. 151-174.